

SUSKUNLUK SARMALI

Kübra Güran Yiğitbaşı

SINAV

Kapılardaki tabelalarda kocaman unvanlarıyla isimlerini okuduğum hocaların yerinde kendimi hayal ederek, koridorda ilerliyorum. Bir yandan da okuduğum her bir ismin hayatını tahmin etmeye çalışıyorum. Neler yapmışlardı kim bilir? Tıpkı benim hayallerimdeki gibi sinema filmle-ri, belgeseller, animasyonlar, çığır açan habercilik örnekleri ya da insanların hayatlarını anlamlandıran yazılar, kitaplar üretmiş olsalar gerekti. Ne kadar da ulaşılmaz geliyordu bana bu başarılar, ortaya konan eserler; bilimselliği, saygınlığı adıyla birlikte taşımalar...

Aniden gecikmiş olma endişesiyle hızla üst kata ilerliyorum. Gazetecilik Bölüm Başkanlığı yazısını görünce doğru yerde olduğumu anlayarak rahatlıyorum rahatlamasına ama içimdeki yurttan sesler korosu neden hep hüznünlü şarkılar söylüyor? Psikoloji yüksek lisansından mı kalmıştı aklımda, bilişsel çelişki denen bir şey vardı hani? İstek ve davranışlar inançlarımızla çelişince yaşanan bir şey. Ondan mıydı? Her neyse o; o anda içimdeki koroyu duymazdan

gelmeye çalıştım.

Birazdan doktora sözlü sınavına girecek; az önce odalarının kapısında isimlerini saygıyla okuduğum o koca profesörlerin karşısına çıkıp gayet sıradan, kapının önünde bekleyen şu heyecanlı gençler gibi davranacaktım. Oysa sanki ben mülakattayken, filmin en kritik sahnesinde, her şeyi alt üst edecek bir kötü adam; *“Hey, sizin bu fakülte, hatta bu ülke için tehdit olarak gördüğünüz birisi bu kadın! Hadi ama, şu sıcakta nasıl giyindiği, şu alelade, özensizce yaptığı at kuyruğu, yüzündeki renksizlik size bir şeyler söylemiyor mu?”* diyerek, benim aslında o görüldüğüm ben olmadığımı ifşa edecekmiş gibi hissediyordum.

Elimi yüzüme doğru götürdüğümde, keskin bir çamaşır suyu kokusu beni kendime getirmiş, kim olduğumu hatırlatmıştı adeta. Daha birkaç saat önce evinin temizliğini yapmakta olan sıradan bir ev hanımı, iki çocuklu anne, bir eş ve sistemin makbul saymadığı bir vatandaş olarak; son derece elit bir semt olan Nişantaşı’ndaki bir fakültenin akademik ortamında yer arama cüretimle yüzleşmem kolay değildi. Bu dünyaya ait olmadığımı bir kez daha iliklerime kadar hissederek, kimden geldiğini anlamadığım yasemin kokusu eşliğinde; mülakata çağrılmayı bekleyen iki genç kızın konuşmalarına kulak misafiri oldum:

-“*Suskunluk Sarmalı*”nı kesin sorar bence bak Gülşen Hoca, bu kuramı çok önemsiyor.”

-“*Ay! Neydi o ya? Ben hocanın derste anlattığını hatırlıyorum ama şimdi hepsi birbirine karıştı kuramların.*”

-“*Bak şimdi insanlar toplumdaki dışlanma tehdidi ve korkusuyla fikrini özgürce söylemekten kaçınarak, sessizce kabuğuna çekilmeyi tercih edebilir, tamam mı? Yani fikirlerin toplumca kabul edilmeyorsa, mesela öğrenciysen sınıfta ya da askersen*

yemekhanede dışlanma korkusuyla kendini kısıtlar ve sessiz kalırsın bu da bir sarmala döner. Medya ise bu durumu pekiştirerek...”

Bu duyduklarım da neydi böyle, Allah’tan bana bir işaret miydi bu konuşulanlar? Bir başkası gibi görünmek zorunda olduğumdan çektiğim şu vicdan azabı, yaşadığım çelişki ve paramparça olmuşluğumun bir de kuramı mı vardı yani?

Mülakata girdim. Verdiğim karara teslimiyetle Rabbim’den bana yol göstermesini diledim; dik durmayı, midemin bulanmasını ve heyecandan ellerimin titremesini ustalıkla saklamayı... Başardım. Sakladığım aslında bendim, kendimdim. Ait olduğum her şeydi. Onları küstürmemek ve hiçbirine ihanet etmediğimi kanıtlamak istercesine, boyuma doladığım şalıma gitti ellerim, bir kez daha, sonra bir kez daha, sonra yine... Olması gereken yerde değildi belki ama benimleydi ve yalnız değildim.

Bilin bakalım ne sordular bana? “Suskunluk Sarmalı”nı anlattım onlara.

İki kız arkadaşın konuşmalarından hatırladığım kadarıyla bahsettiğim, aslında daha çok kendi vazgeçmelerim, engellenmelerim, hayal kırıklıklarımıydı sanki...

O kuramcıya kendimi ne çok yakın hissettim o gün...

İLK DERS: LAİKLİK

“Nurten Hoca’nın ilk derste doktora öğrencileriyle tanışma faslı hiç değişmemiştir yıllardan beri. Öğrencilerin içinde İmam Hatip lisesi mezunu olup olmadığını anlamak için ‘Kendinizi tanıtmaya lise eğitiminizden başlayın.’ der. Aman İHL mezunu olduğunuzu sakın söyleme; sonra yıllarca sürünür geçemezsin, seni her derste aşağılamasını söylemeye gerek bile

yok zaten.” diye uyarılmıştı beni doktorasını yeni tamamlamış bir arkadaşım.

Ne yapıyordum ben burada, neyin peşindeydim, her ders ve her yeni hoca öncesinde yaşadığım bu psikolojik harbe değer miydi? İncancıma, kıymet verdiklerime ya derste laf edilirse? Kendileri gibi düşünmeyenlere “haddini bildirme” sevdalıları ya benim de karşıma çıkarsa? Ben çocukken mahallede ağır kavgası bile etmemiştim, edemezdim, şimdi bu ağır sorumlulukla nasıl, kimlerle, hem de tek başıma?

Başka yollar da denemedim değil! Ama ne arkadaşlarım gibi yurt dışında eğitimimi sürdürme imkânım vardı, ne iş tecrübem, ne de bireysel olarak yürütebileceğim bir mesleğim. Yıllarca kendimi evime ve çocuklarıma adanarak da kendimce bir çaba göstermemiş miydim? Yine de hep eksik kalan bir taraf vardı bende. Yeni bir mezunken, hayallerime noktalı bir virgül koymamın üzerinden, dile kolay on koca yıl geçmişti. Dünyayı daha iyi bir yer kılmak adına yapmak istediklerimi, önüme örülen duvarları, açmazlarımı eşime durmaksızın anlatıyor, anlatıyordum. İşte bu konuşmalar sonrası, herkesin apayrı ve biricik hikayesi olduğu... Herkesin içinde bulunduğu şartlara göre çizeceği yola kendisinin karar vermesi gerektiği... Yaşadığımız buhranları, çıkmazları en iyi yine Rabb’imizin bildiği ve bizi en iyi anlayanın O olduğu inancıyla teselli bulmuştuk.

Böylece cesaret etmiştim, yıllar sonra akademik hayata atılma macerasına.

Affet... Yardım et Allah’ım...

Derse girmeden önce bu düşüncelerle aynada kendime çekinerek baktım. Bir başkasıydı sanki orada gördüğüm ve hoşlanmamıştım her kimdiyse.

Derse geçtik geçmesine ama şaka mı demeli, trajikomik mi? Dersin adı, içeriği baştan sona “laiklik” üzerine kuruluydu. Her şeyimle perişan olmuşum ben kesin. Sen misin iki çocuğuna annelikle, bir doktor eşi olma sıfatıyla yetinmeyip, senin gibileri en çok istemeyenlerin arasında akademisyen olmaya çalışan!

Ve işte korkulan ana yaklaşıyordum ben de, ilk derste hocayla tanışma faslına. Sarmalın içindeydim artık, kısıldıkça kısılıyordu sesim.

“Merhaba hocam ben Kübra, Ankara doğumluyum. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon Sinema mezunuyum”.

“Hımm güzel, hangi liseden mezunsunuz?”

“Şeyy Tevfik İleri Lisesi”

“Aaa ne kadar güzel, oranın eğitimi Fransızcaydı galiba değil mi?”

“Eeee şeyy yok, hayır hocam değildi”.

“....?!”

Ve yılların Ankara Merkez Tevfik İleri İmam Hatip Lisesi, dersin sonunda neredeyse Fransızca eğitim yapan çağdaş bir lise olmak üzereydi. Ne kadar da elit ve frankofon biri olurdu benden de ama!

İşte bitmişti ya da her şey yeni başlıyordu. Kazasız atlattığım bu aşama sonrasında kim bilir ne çatışmalar bekliyordu beni?

Daha ilk dersin sonundaydık ve ben “aydın kesimin”(!) çağdaşlık adına “dinci yobaz tayfa”ya (!) karşı verdiği mücadeleyi işlemekten bitkin düşmüştüm.

Hocanın hararetle anlattığı bir makalede geçen olayda bahsedilenler, benim için gerici-ilerici klişesinin ötesindeydi. Bir zamanlar, milletin inanç ve değerlerine hakarete, hatta belki daha ötesine varan konuşmasından birkaç yıl sonra vefat eden, üst düzey bir bürokratin cenaze namazını kıldırmak istemeyen yobazlardan bahsediyordu. Makalede anlatılan olayın bana hiç de yabancı gelmediğini fark ettim...

Fark ettikçe hayretle sarsıldım... Çünkü bu, benim hikayemdi.

DERSTEKİ HİKAYE-HİKAYEDEKİ DERS

Ankara'nın gri sevimsiz günlerinden bir gün, 1960'ların sonu... Hafız Ali Hoca kırılgan ve düşünceli, sıkıca tuttuğu gazeteyi sehpanın üzerine bırakır. Yüreği daralmıştır, adli yıl açılışında üst düzey bir bürokratin manşetlerdeki sözlerini okuyunca...

“Türkiye’de İslam devleti ve hilafet rejimi kurmak...

Türk milletini dini esaslara dayanan bir hukuk düzenine sokmak isteyenler...

Bunun için gizli ve açık çalışanlar .....”

Öyle sözlerdi ki bunlar, milyonlarca inanan insan gibi ona da dokunmuştu. Hem daha bazı acılar o kadar tazeydi ki... Milletçe şahit oldukları bir zulmü, Menderes'in idamına karşı hissettiği çaresizliği ve suskunluğun ızdırabını hatırlatan fotoğraflar canlandı gözlerinin önünde. Gazetede okuduğu ağır sözler kendisine söylense, kendisi aşağılansa sineye çekerdik belki ama kendinden, ailesinden hatta bu dünyadaki her şeyden fazla değer verdiği, inandığı kutsalına söz edilmesi... tarifi ve sabrı zor bir durumdu.

“Tanrı’yı da insan yaratmıştır”... ifadesi ise kalbini en çok sızlatan, kendisi gibi inanan milyonlarca insana da en çok dokunan ifade oldu.

Derin bir nefes aldı, içine çekip geri verdiği o iki saniyelik nefeste üzerine ne kadar da çok yük bindiğini hissetti... Ankara'nın en önemli camisinin imamıydı... Kıraatı en güçlü hafızlardan birisi olarak, TRT radyosunda Kur'an tilavet etmişti. Belki de kendisine olan sevginin en önemli nedeni, milletçe hasreti çekilen, özlenen ilahi kelamın, yıllarca süren yasağın ardından, onun gürani sesinden kalplere ulaşmasıydı.

Göge başını kaldırdığında dudaklarından; *“Sen büyüksün, sen bilirsin Allah'ım!”* niyazı döküldü.

Çok değil birkaç yıl sonra, Hafız Ali Hoca'nın sezgileri gerçekleşiyor; hak vaki oluyordu. İnancını yaşamak isteyenleri, birkaç yıl önceki söylemleriyle “yargı”layan “Yargıtay Başkanı”, şimdi Maltepe Camii'nde, kendi cenaze namazının kılınması için düşmanlaştırdığı o insanların önündeydi. Devlet erkanı, Maltepe Camii imamının gelip cenaze namazını kıldırmasını beklemekteydiler... Ama gelmedi.

Ağır ve sikkın havanın, şaşkın ve sabırsızlıktan bunalmış gözlerle bulunduğu avluda yaşananları anlamaya çalışıyordu devlet büyükleri. Pek çok girişime rağmen, namazı kıldırarak hiçbir imam bulunamadı. Protokol, halkın protestoları arasındaki kargaşada kaçarcasına camiden uzaklaştı.

Takip eden günlerde malum basın, alışlageldiği üzere dindar vatandaşa haddini bildiren manşetlerle bildik görevini sürdürdü. Yobaz takım, koca devlet erkanına kafa mı tutuyordu? İşte irtica buydu(!) ve işte hortlamıştı(!)...

Cenaze namazını kıldırmayan hoca hakkında yazılanlar tahmin edebileceğiniz türdendi. Namazı tepkiler nedeniyle

kıldırımdan korktuğu, verilen görevi yerine getirmediği, zaten çember sakallı bir yobaz olduğu ve cezalandırılması gerektiği ile ilgili haberler...

Yazılanlardan ve yaşananlardan hemen sonra görevinden bir başka şehre sürülen Hafız Ali Hoca, sessizce gitti. Kendisini tanıyanların duasından, tanımadığı milyonlarca insanın ise kalbinde büyük bir iz bıraktığından habersiz...

İşte hikaye buydu, okumasını bilenler için...

Aslını bildiğim bu hikayeyi, başka türlü dinlemeye devam ediyordum hocadan. Sanki bir yerlerde açık unutulmuş, eski bir televizyondan gelen cızırtılı sesler gibi... Tanımamız değil, nefret duymamız istenen, ötekileştirilenlerden biriydi o sınıfta sözü edilen. Anlatılan ne olursa olsun, benim bildiğim, sözü geçen kişinin, gazete haberleriyle değil, insanların kalplerinde bıraktığı izle hatırlandığıydı.

VE HAYAT

90'ların sonu, tam da Şubat'a yakışan bir soğuk var Ankara'da. Ayazıyla meşhur Ankara'nın soğuğu, işte o yıllarda bütün ülkeyi ve bilmem kaç nesli yine, yeni, yeniden üşüten, acıtan bir başka karanlıkla ayın 28'inde birleşmişti. Daha dün girebildiğimiz okulumuza alınmamayı, babamın başka şehre sürülmesini, lojmandan apar topar çıkarılmayı, abimin iş için girdiği mülakatların ardından, evlerimize yapılan ziyaretlerle ne kadar çağdaş (!) olduğumuzun kontrolünün yapılmasını, çok sürmeyecekti öğrenmemiz.

Evimiz Maltepe Camii'nin hemen yakınında bir lojman, babam yılların idarecisi ve bürokrattı. Üniversite son sınıftaydım, dünyadaki haksızlıkları, zulmü duyurarak, kötü-

lükler karşısında suskun kalmayacağım diye inat etmiş, iletişim okuyacaktım; habersizdim şubatın getireceklerinden.

Bir savaş muhabiri olup, yok sayılan insanların ve acıların tüm gerçekliğini gözler önüne getirmeyi hayalim. Hiç kimsenin görmezden gelme, habersizdik deme bahanesi kalmayınca dek çalışacaktım bu uğurda. Oysa bu düş, şubat karanlığı ile iyiden iyiye imkansızlaşmıştı. Okuldan mezun olabildiğime bile şükreder hale getirmişti beni.

O anda hayallerin başka bir kavşağı olabildiğini gördüm sonra. Hayat tek kişilik bir yolculuk için fazla uzundu. Yol arkadaşını bulduğunda ise daha bir anlam kazanıyordu. Ve ben birlikte yürüyeceğim kişiyi bulmuştum. Artık haksızlıklarla mücadelemi daha bir güçlü, daha bir dik sürdürecektim... Eşimle birlikte.

Evlilik hazırlıklarımız sürüyordu ki, bir gün bize yemeğe gelen nişanlım, heyecan ve şaşkınlıkla anlattı:

“Size gelmeden önce Maltepe Camii’nde tam namazdan çıkıyordum, kapının eşiğinde, orta yaşın üzerinde birinin telaşlı bir şekilde etrafına bakınarak bir şeyler aradığını gördüm. Yanına yaklaştığımda ayakkabılarının çalındığını söyledi. Gayet soğukkanlılıkla, buyurun siz benim ayakkabılarımı alın, kendinize yeni bir ayakkabı alıp gelin, ben sizi beklerim dedim. Çok teşekkürler ederek gitti. Döndüğünde benimle ilgili sorular soruyor, ben de yeni mezun bir doktor olduğumu anlatıyordum. Daha da memnun olmuş bir ifade ile bu devirde namazına devam eden, insanlara güvenip yardım eden okumuş gençlerin olması ne de güzel diyordu. Sohbet, ahlaki değerlerine bağlı, inançlı kişilerin günümüzde azaldığı bahsine geldiğinde; ‘Sen bilmezsin’ dedi, ‘yillar önce bu Maltepe Camii’nin imanı, ahlakıyla örnek hafız bir imamı vardı. O yıllarda dini değerleri aşığlayan sözler sarf eden

birinin cenaze namazını kıldırılmayarak, başına gelebilecek her şeye rağmen, tavrını göstermişti. Hepimizin duygularına da tercüman olmuştu.’ Sözlerini bitirdiğinde, yüzümdeki gülümseme nedeniyle, ‘hayırdır’ der gibi baktı. Ben de bahsettiği imamı tanıdığımı ve nasipse kendisinin torunu ile evleneceğimizi; onun için burada olduğumu söylediğimde, adamın hayreti bir kat daha artmış halde, her ikimiz de duygu yüklü, düşünceli ayrıldık”.

Nişanlımın anlattıklarından sonra dedemle gurur duymuş ama yaşananlar üzerinde fazlaca kafa yormamıştım. Yıllar sonra imamlık görevini yaptığı camide, hiç tanımadığı birisi tarafından hayırla anılan, minnetle anlatılan kişi; benim için tarihte yer etmiş bir olayın kahramanıydı. Gazetelerde haber olduğunu, ceza aldıktan sonra yedi çocuğunun nafakasını temin için başka şehirlere sürüldüğünü bize anlatmamıştı. Oysa sohbet etmeyi, dede-torun zaman geçirmeyi, ellerini sevgiyle öptüğümüzde, gülümseyerek kırpıştırıp durduğumuz gözlerimizden öpmesini ne çok severdi/k.

Bir gün, ezik büzük girmek zorunda kaldığım bir doktora dersinde, suskunlaştıkça bir sarmalın içinde kaybolmaktan korkarken karşıma yeniden çıkmıştı hikayesi. O hayattayken konuşamamıştık ama kendisinden bir düşman gibi bahsedilirken, kendi torununa bir dersti verdiği ötelere... O derse çalışıyorum şimdi hala, kapısında unvanımla adım yazılı odamda, bir zamanlar onlar gibi olma hayali kurduğum hocaların arasında...